

(อม.๓๓)

คำพิพากษา

คดีหมายเลขดำที่ อม. ๑/๒๕๖๓

คดีหมายเลขแดงที่ อม. ๒๐/๒๕๖๕

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

วันที่ ๑๙ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๕

ระหว่าง { คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โจทก์
นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑
นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒ จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ และได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ และเป็นประธานรัฐสภา โดยตำแหน่ง จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ คดีนี้ เกิดเหตุระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสองกระทำผิดตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย โดยมีเจตนา กล่าวคือ (๓.๑) เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)

พุทธศักราช พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผลและบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกันสามฉบับ คือ ร่างกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ และยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔) ซึ่งจำเลยที่ ๒ กับคณะ รวม ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ร่างการทำหนังสือสัญญา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙๐) นายประสิทธิ์ โภธสุธน สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ รวม ๓๒๐ คน เป็นผู้เสนอ และร่างแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ รวม ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยสำหรับร่างที่จำเลยที่ ๒ กับคณะ เป็นผู้เสนอนั้น ได้เสนอร่าง บันทึกหลักการและเหตุผลและบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ ตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๕ เมื่อเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๕ ไปถึงกลุ่มงานพระราชบัญญัติและยัตติ ๑ สำนักงานประชุม ซึ่ง นายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ เป็นผู้บังคับบัญชาของกลุ่มงานนี้ได้มอบหมายให้ นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ ผู้ได้บังคับบัญชา เป็นผู้รับผิดชอบ นางนงค์เยาว์ ตรวจสอบร่างแล้วทำบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานประชุม ถึงผลการตรวจสอบร่างเกี่ยวกับจำนวนผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสารครบถ้วนและถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ แต่อย่างไร เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับยัตติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๘ เสนอบันทึกข้อความนี้ผ่าน นายศิโรจน์ นายศิโรจน์ จึงได้ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน เลขาธิการรัฐสภา ถึงร่างทั้งสามฉบับ เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาต่อไป นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานประชุม ลงชื่อต่อจาก นายศิโรจน์ ได้ส่งไปยัง นางพรรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรรณิภา เกษียนว่า กราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุวาระร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จำนวน ๓ ฉบับ

และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นายนิคม ไวยรัชพานิช รองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจาก นางพรรณิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และ นายประสพ บุขราคม เลขาธิการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจาก นายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วได้ส่งไปยังจำเลยที่ ๑ หน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา แล้วจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ แต่ก่อนที่จำเลยที่ ๑ สั่งว่าอนุญาตดังกล่าว ในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาประมาณ ๘.๓๐ นาฬิกา นายเอวัตร อุ๋นกงลาด ผู้บังคับบัญชา กลุ่มงานรองประธานสภาคนที่หนึ่ง ประสานมายัง นายศิริโรจน์ ว่าจำเลยที่ ๒ แสดงความจำนงขอปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอไว้โดยการเปลี่ยนเป็นร่างใหม่ โดยที่มีได้มีการเสนอยุติขึ้นใหม่ และมีได้มีการรับรองยุติจากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และจำเลยที่ ๒ สั่งให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ มาสืบเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนำร่างเดิมกลับคืน ทั้งที่มีได้มีการเสนอเป็นยุติใหม่และมีได้เสนอยุติตามขั้นตอนทางกฎหมาย หรือข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา หรือขั้นตอนทางธุรการซึ่งไม่อาจกระทำได้ จำเลยที่ ๒ กระทำโดยพลการ มอบหมายให้ นายอนาวิน นำร่างมาเปลี่ยนที่ห้องประชุมอาคาร ๓ ชั้นลอย มี นางบุษกร นายเอวัตร นายศิริโรจน์ และ นางนงค์เยาว์ อยู่ด้วยขณะเปลี่ยนร่างดังกล่าว ร่างฉบับใหม่ที่น่ามาสืบเปลี่ยน มีบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่แนบมาพร้อมกันด้วย ตามสำเนาเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๓ ร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิม โดยร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเนื้อหาด้วยการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสองว่า บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปีจะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภามีได้ ผลก็คือผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้เลย โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จากนั้น นางนงค์เยาว์ ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักการประชุม มีใจความว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น

กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ได้รับการประสานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่แก้ไขแล้ว เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาต บรรจुरะเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์ เกษียนในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภา ยังไม่ได้อนุญาตบรรจुर่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ไม่ปรากฏว่า ได้เสนอบันทึกข้อความนี้ ไปยังเลขาธิการรัฐสภา ไม่ปรากฏว่า ผู้อำนวยการสำนักการประชุม (นางบุษกร) และเลขาธิการรัฐสภา ได้นำเรียนให้จำเลยที่ ๑ รับทราบญัตติที่จำเลยที่ ๒ ได้มีการเปลี่ยนร่างใหม่ และไม่ปรากฏว่า จำเลยที่ ๑ ได้ลงนามหรือเกษียนสั่งในบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ แต่อย่างไร ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ก็ใช้ร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณา ซึ่งร่างฉบับใหม่มีความแตกต่างกันในหลักการที่เป็นสาระสำคัญ คือ เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เข้ามา เป็นหลักการสำคัญที่มีได้เสนอไว้ในญัตติเดิมอันเป็นการเกินกว่าหลักการเดิม และถือเป็นญัตติใหม่ ที่ไม่อาจนำมาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่เสนอเป็นทางการไปก่อนหน้านั้นได้ หากจะเสนอหลักการใหม่ ก็จะต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา โดยญัตติใหม่ต้องมีสมาชิกเข้าชื่อเสนอญัตติ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๒ ไม่อาจนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมได้ จำเลยที่ ๑ ก็ไม่อาจนำร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมนั้น บรรจุนำเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาได้ ผลของการที่จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนและจำเลยที่ ๑ บรรจุนำเข้าระเบียบวาระ การประชุมรัฐสภา รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ประกอบข้อบังคับ การประชุมรัฐสภา (๓.๒) ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่า ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามมาตรา ๒๙๑ (๑) ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภา

ทำการตรวจสอบและหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับญัตตินั้น แต่จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนกับร่างเดิม จำเลยที่ ๑ เพียงแต่เรียก นางบุษกร มหาธีรที่ห้องทำงาน ไม่ได้ทำการตรวจสอบ หากได้ตรวจสอบก็จะพบว่าร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมหลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งเป็นการเพิ่มหลักการสำคัญที่ต้องเสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่ โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญเข้ามาใหม่ มิใช่เป็นเพียงการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย และจำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการใด ๆ โดยไม่ปรากฏว่า ได้สั่งการในบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ดังกล่าว อันจะถือว่าเป็นการสั่งการให้แก้ไขญัตติเดิม ซึ่งถ้าสั่งให้แก้ไขก็มีเวลาเหลือพอที่จะแก้ไขได้เพราะเพิ่งผ่านมา ๗ วัน นับแต่วันรับญัตติ หรือจะให้ถือว่าสั่งให้เอาร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็มิได้ เพราะมิได้สั่งการในบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ ซึ่งมี นางพรรณนิภา บันทึกเสนอจำเลยที่ ๑ ให้พิจารณาอนุญาตบรรจุวาระต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระ แต่เมื่อถึงเวลาประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งจำเลยที่ ๑ เป็นประธานในที่ประชุมกล่าวเปิดประชุม กลับใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วาระที่หนึ่ง ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการธิการและพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยในวาระที่สามที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การที่จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างฉบับใหม่มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา จึงมีผลเท่ากับว่าจำเลยที่ ๑ ใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา (๓.๓) จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมมีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่ นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์

เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่นตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้วพบว่าองค์ประชุมไม่ครบ ซึ่งจำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิดการประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่าเมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอาที่กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน โดยไม่ฟังคำทักท้วงและคัดค้านของสมาชิกรัฐสภาและยังไม่ได้ลงมติ ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่ นายสุรชัย เสนอ ทั้งที่จำเลยที่ ๑ มีคำวินิจฉัยไปแล้ว ทำให้การแปรญัตติมีผล ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖) โดยจำเลยที่ ๑ สรุปลงให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ จึงเหลือเวลาเพียง ๑ วัน ในการแปรญัตติ เป็นเหตุให้ นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ทัน หลังจากรัฐสภาพิจารณาเสร็จวาระที่สอง ยังไม่ทันได้พิจารณาวาระที่สาม มีผู้ไปยื่นคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ ส่วนที่โจทก์มี นายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และ นายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาขณะนั้น ร่วมกันยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ขอให้ตรวจสอบการกระทำของสมาชิกรัฐสภา กรณีร่วมกันยื่นและนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม แก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาว่าเป็นการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนทางรัฐสภาก็ยังคงประชุมพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ศาลรัฐธรรมนูญที่มีผู้ไปยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาไต่สวนแล้วมีคำวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๓๐ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชน

ปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) มีหนังสือลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ยื่นต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้ โจทก์ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบและสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีจงใจนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลัง ทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกวุฒิสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ส่วนการกระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสลับสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาที่เสนอต่อประธานรัฐสภา โดยไม่มีสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อรับรอง มีมูลข้อหาจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ โจทก์ส่งรายงาน เอกสารและความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และส่งรายงาน เอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่ประธานวุฒิสภาเพื่อถอดถอนจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภามีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ให้ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ส่วนในทางอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่ารายงาน เอกสาร และความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมเป็นคณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุด และคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการฟ้องคดีได้ โจทก์จึงฟ้องคดีเองเป็นคดีนี้ เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจตุรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๙๘

จำเลยที่ ๑ ให้การว่า ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะแก้ไขเพิ่มเติมจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา ดังนั้น ตราบไคที่จำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภายังมิได้ส่งบรรจุเข้าวาระ

การประชุมรัฐสภา ผู้เสนอญัตติย่อมแก้ไขเพิ่มเติมได้เสมอ ไม่ว่าเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องผิดพลาดเล็กน้อย ๆ หรือแก้ไขในเรื่องสาระสำคัญของญัตติ และจากแนวปฏิบัติที่ผ่านมาก็ได้ให้แก้ไขเพิ่มเติมได้ ในครั้งนี้ก่อนจำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๑ ได้สอบถาม นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ผู้เสนอแฟ้ม ว่าการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอมานี้สามารถทำได้หรือไม่ ได้ตรวจสอบความถูกต้องแล้วหรือไม่ นางบุษกร ตอบว่าทำได้และได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องแล้ว จำเลยที่ ๑ ตรวจสอบเอกสารในแฟ้มที่เสนอก็มีเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ และ ๒๓ ไม่มีเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๕, ๑๘ และ ๒๔ ในแฟ้ม และจำเลยที่ ๑ ไม่ทราบว่า นางนงค์เยาว์ ประพิน ทำบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ซึ่งในข้อนี้ นางบุษกร ให้การในชั้นไต่สวนของทางคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็รับว่า นางบุษกร มิได้เสนอเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ต่อจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ จึงเชื่อโดยสุจริตว่าการแก้ไขเพิ่มเติมญัตติของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ดำเนินการทางธุรการถูกต้องครบถ้วน ไม่มีเจตนาที่จะปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต แต่อย่างไร สำหรับการนับเวลาเสนอคำแปรญัตตินั้น ในคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ หลังจากที่ประชุมรัฐสภาลงมติรับหลักการทั้งสามร่าง และตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภาสามชุด ชุดละร่างแล้ว มีผู้เสนอคำแปรญัตติ ๑๕ วัน ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ แต่ก็มีผู้เสนอ ๖๐ วัน จำเลยที่ ๑ จึงจะขอมติที่ประชุมว่า ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน โดยขณะนั้น ไม่มีปัญหาว่านับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุม จำเลยที่ ๑ ต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้นก่อน ปรากฏว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จำต้องมีคำสั่งปิดประชุม ก่อนสั่งปิดประชุม จำเลยที่ ๑ ย้ำถึงเวลาการแปรญัตติ ๑๕ วัน ไปพ่วงก่อน เพื่อรักษาสีทธิการเสนอคำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภา เพราะจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภาเห็นว่า เมื่อยังไม่ได้กำหนดเวลาแปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่น ก็ต้อง ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการไปก่อน ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาที่จะเสนอคำแปรญัตติได้มีเวลาเตรียมการจัดทำคำแปรญัตติได้ทัน เมื่อต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้นัดประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน

จำเลยที่ ๑ เห็นว่าเมื่อรัฐสภาไม่ได้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่น ก็ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖ จะวินิจฉัยให้เป็นอย่างอื่นมิได้ และแม้ว่าเหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาทำคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน แต่สมาชิกส่วนใหญ่ คือ ๒๐๒ คน ยื่นหรือเสนอคำแปรญัตติได้ทันมีเพียง ๑ คน เท่านั้น คือ นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ที่อ้างว่ายื่นไม่ทัน แต่จำเลยที่ ๑ ก็ได้ให้โอกาส นายนิพิฏฐ์ ได้อภิปรายในวาระที่สอง จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาที่จะทำผิดรัฐธรรมนูญ และข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และเมื่อมีผู้ร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญและร้องไปยังโจทก์ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) แม้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ ไม่ชอบ แต่จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาทำผิดกฎหมาย และจากการไต่สวนของโจทก์ โจทก์ไต่สวนพยานบุคคล ๒ ประเภท คือ (๑) พยานที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ คือ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายไพบุลย์ นิติตะวัน นายวิรัตน์ กัลยาศิริ นายวันชัย สอนศิริ และ นายอุทัย ยอดมณี ซึ่งเป็นนักการเมืองและนักเคลื่อนไหวทางการเมือง มีความคิดเห็นและดำเนินการทางการเมืองที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ มาโดยตลอด ทั้งเป็นผู้ร้องกล่าวหาจำเลยที่ ๑ ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง และ (๒) พยานที่เป็นข้าราชการประจำรัฐสภาหรืออดีตข้าราชการประจำรัฐสภา ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานจริงที่ไม่มีส่วนได้เสีย ได้แก่ นางนงค์เยาว์ ประพิน นายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ นางบุษกร อัมพรประภา นางนรรัตน์ พิมเสน นายจำนงค์ สวมประคำ นายจเร พันธุ์เปรื่อง นางสาววันเพ็ญ อินทร์รอย นางพรรณิภา เสริมศรี นายสุวิจักขณ์ นาควัชรชัย นางสาวรุ่งนภา ชันธิโชติ นายธงชัย ดุลยสุข และ นางสาวสุภาวงศ์จิตต ไตรเทพพิสัย ซึ่งต่างก็ให้ถ้อยคำตรงกันและสอดคล้องกับคำให้การของจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ ขออ้างเอาบันทึกปากคำพยาน ๕ คนแรกดังกล่าว ที่ให้ถ้อยคำขึ้นไต่สวนของโจทก์เป็นส่วนหนึ่งของคำให้การจำเลยที่ ๑ โจทก์ไต่สวนแล้วเลือกเชื่อพยานที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ ดังกล่าว โดยเห็นว่าจำเลยที่ ๑ ส่อว่ากระทำผิด ส่งเรื่องให้ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง จำเลยที่ ๑ ได้ไปชี้แจงต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภาเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ ไม่ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง จำเลยที่ ๑ ขอถือเอาภาพเคลื่อนไหวและเสียง (VCD) บันทึกคำชี้แจงและรายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ ซึ่งจำเลยที่ ๑ ได้ชี้แจงต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

เป็นส่วนหนึ่งของคำให้การจำเลยที่ ๑ ด้วย ส่วนในทางอาญา โจทก์มีมติว่าการกระทำของจำเลยทั้งสอง มีมูลความผิดทางอาญา ส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวน ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมกัน รวบรวมเอกสารเพิ่มเติม และสอบปากคำพยานเพิ่มอีก ๒ คน คือ นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และ นางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบอำนาจจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสองปากก็ให้การไปในทางเดียวกัน กับพยานที่โจทก์ไต่สวนที่เป็นข้าราชการรัฐสภาและอดีตข้าราชการรัฐสภาดังกล่าวข้างต้นว่า การที่ให้ผู้เสนอญัตติแก้ไขได้เมื่อยังไม่ได้ส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เป็นการกระทำ ที่สืบทอดกันมาจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในทางธุรการของรัฐสภา คณะทำงานฝ่ายผู้แทนอัยการสูงสุด เห็นควรไม่รับดำเนินคดีจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นชอบ คณะทำงานร่วมจึงมีมติว่าเป็นกรณี ที่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีนี้ ขอให้ยกฟ้อง

จำเลยที่ ๒ ให้การว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ บัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้อยู่แล้ว แต่เมื่อปี ๒๕๕๕ สมาชิกรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีได้เสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ คือ ขอแก้ไขหลักเกณฑ์และวิธีการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้แล้วนั้น ขอแก้ไขเพิ่มเติม เป็นให้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ ไม่มีอยู่ในหลักเกณฑ์และวิธีการตามมาตรา ๒๙๑ ปราบกฏว่ารัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ในครั้งนั้นไปได้ก่อนที่จะให้ความเห็นชอบในวาระที่สาม มีผู้ไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างรัฐธรรมนูญที่พิจารณาอยู่นั้นไม่ชอบ แต่ก็กล่าวไว้ด้วยว่ารัฐสภาแก้ไขเพิ่มเติม เป็นรายมาตราก็เป็นความเหมาะสมและเป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะดำเนินการได้ ต่อมาต้นปี ๒๕๕๖ สมาชิกรัฐสภาปรึกษาหารือกันได้ข้อสรุปว่าจะขอแก้ไขเป็นรายมาตรา โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง ร่างละเรื่องหรือร่างละฉบับ ฉบับที่หนึ่ง จำนวนและที่มาของสมาชิกวุฒิสภา โดยแก้ไขเพิ่มเติมเป็นว่า ให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด จำนวน ๒๐๐ คน และสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ควรไปจำกัดสิทธิ ของผู้ที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาอยู่ว่าจะต้องรอให้พ้นจากตำแหน่ง ๒ ปีก่อน แล้วจึงจะลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ฉบับที่สอง เกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม เกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง เมื่อได้ข้อสรุปดังกล่าวแล้วได้มอบหมายให้ตัวแทนของสมาชิกรัฐสภา

ไปทำความเข้าใจกับสมาชิกของฝ่ายตนที่ไม่ได้เข้าร่วมหารือถึงหลักการที่จะยื่นญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามร่าง พร้อมทั้งขอให้สมาชิกที่เห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญลงชื่อมาด้วยสามชุด เพื่อใช้แนบกับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามร่าง ขณะลงชื่อ ผู้ลงชื่อยังไม่เห็นร่างที่จะขอแก้ไข เพียงแต่ทราบเฉพาะหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้น วันจันทร์ที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ ตัวแทนสมาชิกวุฒิสภาและตัวแทนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ร่วมกันแถลงข่าวที่อาคารรัฐสภา โดยมี นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา จำเลยที่ ๒ และคณะ เป็นผู้ร่วมแถลงข่าวเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามประเด็น ให้สื่อมวลชนทราบว่า การแก้ไขเพิ่มเติมที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ๒๐๐ คน และให้สมาชิกวุฒิสภาลงสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องวันวรรค ๒ ปี การแถลงข่าวดังกล่าวปรากฏตามสื่อมวลชนทุกแขนงและประชาชนก็รับทราบกันโดยทั่วไป เช่น ข่าวในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์บ้านเมือง หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นต้น ต่อมาวันพุธที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ และสมาชิกรัฐสภายื่นร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ที่บริเวณชั้น ๒ ของอาคารรัฐสภา ซึ่งเป็นพิธีกรรมเพื่อให้สื่อมวลชนได้ทำข่าวให้ประชาชนรับรู้ถึงการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หลังจากจำเลยที่ ๑ รับร่างดังกล่าวก็ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงในการตรวจสอบว่า ร่างที่ยื่นมีจำนวนผู้ยื่นถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ มีเอกสารหลักการและเหตุผลหรือไม่ เนื้อหาต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการดำเนินการทางธุรการก่อนที่จะนำเสนอต่อจำเลยที่ ๑ เพื่อให้จำเลยที่ ๑ พิจารณาบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ระหว่างนั้น มีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างมีความบกพร่อง ไม่เป็นไปตามที่ได้หารือและที่แถลงข่าวในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จึงหารือกันว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ได้ร่วมกันแถลงข่าวไว้ เจ้าหน้าที่รัฐสภาเห็นว่าสามารถขอปรับปรุงแก้ไขร่างได้ トラバドที่ประธานรัฐสภายังมิได้อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ต่อมาวันจันทร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ เป็นวันประชุมคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) จำเลยที่ ๒ แจ้งวิปรัฐบาลให้ทราบถึงข้อบกพร่องและได้แก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามที่ได้หารือและที่ได้แถลงข่าวกันไว้แล้ว ขอให้วิปรัฐบาลช่วยแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบด้วยและขอแก้ไขให้เป็นไปตามที่ได้หารือกันไว้ ต่อมาวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ช่วงเช้า ซึ่งเป็นวันประชุมวิปรัฐบาลเพื่อทบทวนเรื่องที่ประชุมกันในวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ ก็ได้แจ้งวิปรัฐบาลว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ได้ยื่นต่อประธานรัฐสภา

เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีข้อบกพร่อง ขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภา ซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้แล้ว หลังจากนั้น จำเลยที่ ๒ ได้มอบให้ นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานวิปรัฐบาล อยู่ในขณะนั้น ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ทราบว่าได้ไปประสานกับ นายเอรวัตร อุ่นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้อง นายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง บริเวณชั้น ๓ ของอาคารรัฐสภา เพื่อให้ช่วยประสาน ดำเนินการตามขั้นตอนทางธุรการในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ข้อนี้เห็นได้จากคำให้การของ นางบุษกร อัมพรประภา ว่า ขณะที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่าง มี นางบุษกร นายเอรวัตร นายอนาวิน ซึ่งเป็นเลขานุการของจำเลยที่ ๒ นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ นางนงศ์เยาว์ ประพิณ และคนอื่น ๆ อยู่ร่วมด้วยในขณะที่มีการเปลี่ยนร่าง นางบุษกร ยังได้โทรศัพท์ประสานมายังจำเลยที่ ๒ เพื่อสอบถามเจตนา ในการแก้ไขเพิ่มเติมด้วย ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ ในฐานะผู้เสนอหลัก ได้อภิปรายหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเพิ่มเติม ระหว่างอภิปราย จนกระทั่งถึงขั้นรับหลักการไม่ปรากฏว่า มีสมาชิกผู้ใดคัดค้านหรือถอนชื่อจากการขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จากคำให้การของจำเลยที่ ๒ ดังกล่าว เห็นได้ว่าการขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างในประเด็นที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี ก็สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้นั้น เป็นประเด็นที่ตั้งใจแก้ไขเพิ่มเติมอยู่ก่อนแล้ว ปรากฏตามที่ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชน แต่ร่างที่เสนอไปบกพร่องขาดประเด็นนี้ จึงได้ปรับปรุง โดยจัดทำร่างใหม่ เพื่อความสวยงาม ไม่ต้องมีรอยขีดฆ่า สะดวกต่อการอ่าน จำเลยที่ ๒ เชื่อโดยสุจริตว่าทำได้ เพราะยังอยู่ในขั้นตอนทางธุรการของรัฐสภา ไม่ผิดรัฐธรรมนูญและข้อบังคับ การประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งมีประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายปี เจ้าหน้าที่รัฐสภา ก็ว่าทำได้จนกว่าประธานรัฐสภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งหากทำไม่ได้ เจ้าหน้าที่รัฐสภา ที่มีหน้าที่โดยตรงสามารถคืนร่างหรือปรับปรุงร่างให้ถูกต้องได้ การที่เจ้าหน้าที่รัฐสภารับร่างของจำเลยที่ ๒ เพื่อนำเสนอจำเลยที่ ๑ ทำให้เข้าใจได้ว่าจำเลยที่ ๒ ได้กระทำถูกต้องตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ จำเลยที่ ๒ ไม่มีเจตนากระทำผิดกฎหมาย ไม่มีเจตนาซ่อนเร้นแอบสลับร่างหรือลักลอบสลับร่าง มิได้กระทำตามอำเภอใจ แต่กระทำตามมติที่ประชุมที่ได้มีการปรึกษาหารือกันไว้ก่อนแล้ว ขอให้ยกฟ้อง

พิเคราะห์พยานหลักฐานตามทางไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ประกอบรายงานและสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์แล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยหมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๑ บททั่วไป รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ส่วนที่ ๒ สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิก ๔๘๐ คน เป็นสมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๔๐๐ คน และสมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ๘๐ คน ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา มาตรา ๑๑๑ ถึงมาตรา ๑๒๑ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และมาจากการสรรหา เท่ากับ ๑๕๐ คน หักด้วยที่มาจากเลือกตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดวาระละ ๖ ปี จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง มาตรา ๑๒๕ ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติตามที่ ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๓๖ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน (๑) ... (๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑ มาตรา ๑๓๗ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา... หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการดังต่อไปนี้ (๑)... ถึง (๗)... โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการด้วยว่า ให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตรา โดยรัฐสภา ให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ ผู้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะเสนอมิได้ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๑ นายสมัคร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๑ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๑ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมา มีข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๓ เป็นต้นไป และต่อมามีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๔

ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยแก้ไขเพิ่มเติมด้วยว่า สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๕๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๓๗๕ คน มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ๑๒๕ คน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๔ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศ โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙๐ ว่าต้องเสนอต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย ต่อมาวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการเลือกตั้งทั่วไปทั่วประเทศ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคเพื่อไทยได้รับเลือกตั้งเป็นจำนวนมากกว่าพรรคการเมืองอื่น จำเลยที่ ๑ สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และจำเลยที่ ๒ สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร นายเจริญ จรรย์โกมล เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร สังกัดพรรคเพื่อไทย เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาปี ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรี พรรคการเมืองรวมทั้งพรรคเพื่อไทย และสมาชิกรัฐสภา เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๙๑ เป็นหลัก อันเป็นการขอแก้ไขเพิ่มเติมการเปลี่ยนแปลงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จากหลักเกณฑ์ที่ให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราโดยรัฐสภาดังกล่าวมาแล้ว เป็นให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ เพื่อนำไปสู่การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งฉบับ รัฐสภาพิจารณาวันที่หนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ผ่านวาระที่หนึ่งและผ่านวาระที่สองแล้ว จะพิจารณาวันที่สาม ในวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ แต่ พลเอก สมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ และผู้อื่นอีกไปร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ รวม ๕ คำร้อง เสียก่อน ศาลรัฐธรรมนูญไต่สวนพยานฝ่ายผู้ร้อง ๗ ปาก รวมทั้ง พลเอก สมเจตน์ และ นายวิรัตน์ และไต่สวนพยานฝ่ายผู้ถูกร้อง ๗ ปาก รวมทั้ง นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ (จำเลยที่ ๑ คดีนี้) และ นายอุดมเดช รัตนเสถียร (จำเลยที่ ๒ คดีนี้) แล้ววินิจฉัยโดยกล่าวไว้ด้วยว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยการยกร่างใหม่ทั้งฉบับไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ได้มาโดยการลงประชามติของประชาชนก็ควรจะได้ให้ประชาชนผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ
ได้ลงประชามติเสียก่อนว่าสมควรจะมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ หรือรัฐสภาจะใช้อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติม
รัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราก็เป็นความเหมาะสมและเป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะดำเนินการดังกล่าวนี้ได้
ซึ่งจะเป็นการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ
ที่ ๑๘ - ๒๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว
ฝ่ายจำเลยซึ่งยังประสงค์ขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอยู่ก็ดำเนินการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม
รัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง
เรื่องละฉบับ ฉบับที่หนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ฉบับที่สอง
แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับ
ขั้นตอนการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง
ตามมาตรา ๖๘ และมาตรา ๒๓๗ ดังนั้น วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับพวก
รวมทั้ง นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ก็นำไปลงข่าว
ซึ่งตามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์บ้านเมืองฉบับลงวันที่
๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ลงข่าวมีใจความด้วยว่า
ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรง
จากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจาก การเลือกตั้งสามารถที่จะมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้ง
ได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี ตามสำเนาภาพถ่ายหนังสือพิมพ์เอกสารหมายเลข ล. ๖ ถึง ล. ๘
โดยสมาชิกวุฒิสภาที่มาจาก การเลือกตั้งขณะนั้น จำนวน ๗๖ คน จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่
๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ซึ่งถ้าเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
สมาชิกวุฒิสภา ๗๖ คนนี้ เมื่อสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระแล้วก็ไม่อาจสมัครรับเลือกตั้งครั้งถัดไปได้
เพราะจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ แต่ตามที่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
ให้มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ฝ่ายจำเลยก็ได้ยื่นสามฉบับดังกล่าว ฉบับที่หนึ่ง
จำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ (เจ้าหน้าที่รัฐสภาเรียกว่า ผู้เสนอหลัก) ฉบับที่สอง นายประสิทธิ์ โปธสุธน
สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ และฉบับที่สาม นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ
โดยทั้งสามฉบับมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อเป็นผู้ร่วมเสนอครบถ้วน

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ ซึ่งฉบับที่หนึ่งมี จำนวน ๓๑๔ คน มีปัญหาเกี่ยวข้องกับคดีนี้ เฉพาะฉบับที่หนึ่งฉบับเดียว กล่าวคือ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับคณะทำหนังสือถึงประธานรัฐสภาเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ... พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ โดยระบุด้วยว่า หลักการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) (โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ แต่อย่างใด) เหตุผล โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งเพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และระบุในบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญด้วยว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมด จำนวน ๒๐๐ คน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๑ วาระได้ เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) (โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ แต่อย่างใดเช่นเดียวกับหลักการ) ตามสำเนาหนังสือเอกสารหมายเลข จ. ๑๕ จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ. ๑๕ ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและยุติ ๑ สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ปรากฏว่า นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและยุติ ๑ ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม มีใจความว่า ในรัฐสภาขณะนี้ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์

ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ แต่อย่างไร เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียน ประธานรัฐสภา อนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ. ๑๘ จากนั้น นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชา กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ กับ นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการรัฐสภาว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญสามฉบับ มีใจความดังที่กล่าวมาแล้ว เห็นควรนำกราบเรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมต่อไป ส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา และในวันเดียวกัน นางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติราชการแทน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนว่า กราบเรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวัน เวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจาก นางพรรณนิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังสำนักประธานรัฐสภา นายประสพ บุษราคัม เลขาธิการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจาก นายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ. ๒๑ ต่อมาวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาช่วงเช้า จำเลยที่ ๑ ยังมีได้เขียนส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ อ้างว่ามีสมาชิกรัฐสภา ที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างบทพร้อมโดยขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ได้ตกลงกันได้ ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติแล้ว และข้อนี้ก็ได้อัดลงข่าวต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จนหนังสือพิมพ์นำข่าวไปลงดังกล่าวแล้ว จำเลยที่ ๒ กับคณะ จึงขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างฉบับที่หนึ่ง โดยการจัดทำร่างฉบับที่หนึ่งเป็นร่างฉบับใหม่ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ ซึ่งการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง มีผลว่าสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง

สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อนนั่นเอง โดยมีข้อเท็จจริงขณะนั้นว่า สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากกาเลือกตั้ง จำนวน ๗๖ คน จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ดังกล่าวมาแล้ว ก็จะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปีเสียก่อน หรือก็คือไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี แต่อย่างไร จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้ นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งทำหน้าที่ช่วยงาน คณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) อยู่ในขณะนั้น ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ นายอนาวิน ได้ไปประสานงานกับ นายเอรวัตร อุ่นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงาน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้อง นายเจริญ จรรย์โกมล รองประธาน สภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง นายเอรวัตร ประสานงานไปยัง นายศิโรจน์ แล้ว นายอนาวิน นำร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นร่างที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มอบให้ นายศิโรจน์ นายศิโรจน์ ทราบและเชื่อว่าขณะนั้นร่างเดิม จำเลยที่ ๑ ยังไม่ได้เกษียณส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จึงรับร่างฉบับใหม่ไว้ มอบให้ นางนงศ์เยาว์ ประพิณ ผู้ใต้บังคับบัญชาตรวจดูเนื้อหาร่างฉบับใหม่ นางนงศ์เยาว์ ตรวจดูแล้วร่างฉบับใหม่ ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ จึงได้เขียนด้วยลายมือ แทรกเพิ่มคำว่า “มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง” ลงไประหว่างมาตรา ๑๑๕ กับมาตรา ๑๑๗ และเพิ่มคำว่า “วรรคหนึ่ง” หลังมาตรา ๒๔๑ ลงในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ. ๒๑ และได้ทำบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียง ผู้อำนวยการสำนักการประชุม มีใจความว่า ตามร่างเดิมที่เสนอ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและยัตติ ๑ ได้รับการประสานงาน และได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอ เลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์ เกษียณในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียง เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติม ในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับ เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ. ๒๔ ยังไม่ทันได้ส่งไปยัง

เลขาธิการรัฐสภา แต่ได้มอบให้ นางบุษกร ขณะเดียวกัน จำเลยที่ ๑ ซึ่งทราบว่ามีกรนำร่างฉบับใหม่ มาสับเปลี่ยนร่างเดิม จึงเรียก นางบุษกร ไปพบ ถามว่าการสับเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ทำได้หรือไม่ นางบุษกร ให้ถ้อยคำต่อองค์คณะในการไต่สวนของโจทก์ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ) ถึงคำถามนี้ว่า ทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ข้อ ๓๖ ซึ่งระบุว่า ญัตติซึ่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติ หรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอม ของที่ประชุมรัฐสภา จากนั้น จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งต่อจากที่ นายประสพ ลงชื่อในบันทึกข้อความ เอกสารหมายเลข จ.๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ มีความหมายว่า จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุร่างทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งสำหรับร่างฉบับที่หนึ่งที่อนุญาต ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็คือร่างฉบับใหม่ดังกล่าว ส่วนร่างเดิมเจ้าหน้าที่รัฐสภา อ้างว่าฝ่ายจำเลยที่ ๒ รับคืนไปโดยมิได้ทำสำเนาไว้ แต่อย่างไร ร่างฉบับใหม่นี้จึงเป็นการนำมาสับเปลี่ยน กับร่างเดิมก่อนที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยร่างฉบับใหม่นี้มิได้ดำเนินการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและงานสารบรรณลงรับใหม่ ทางงานธุรการก็มีได้เดินแฟ้มไปยังงานสารบรรณแล้วลงรับไปที่กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม ที่กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักงานการประชุม ที่ห้องรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่กลุ่มงานประธานวุฒิสภา และที่สำนักประธานรัฐสภา ดังเช่นร่างเดิม แต่อย่างไร จึงมิได้ผ่าน นางพรรณิภา นายนิคม และ นายประสพ ส่วนบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่ นางนงค์เยาว์ จัดทำและลงชื่อ มี นายศิโรจน์ เกษียนตามสำเนาทันทีข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ นั้น นางบุษกร มิได้ลงชื่อหรือเกษียนและจำเลยที่ ๑ ก็มิได้เกษียนสั่ง แต่อย่างไร จำเลยที่ ๑ คงเกษียนสั่งอนุญาต ในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ดังกล่าวแล้วเท่านั้น ซึ่งการที่นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนร่างเดิมนี โจทก์ฟ้องตามข้อ ๓.๑ ว่าร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิมในสาระสำคัญ มิได้เป็นการแก้ไข ในรายละเอียดหรือแก้ไขเล็กน้อย เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญที่มีได้เสนอไว้ในญัตติเดิม อันเป็นหลักการเดิม ถือเป็นญัตติใหม่ ซึ่งต้องเสนอเป็นญัตติและหลักการเข้ามาใหม่ โดยมีสมาชิกรัฐสภา ลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่อาจใช้วิธีสับเปลี่ยนได้ การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นผลให้รัฐสภา

ลงมติเห็นชอบให้แก้ไขรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง เป็นการกระทำที่มีขอบด้วยรัฐธรรมนูญ และกฎหมายประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ และฟ้องข้อ ๓.๒ ว่า จำเลยที่ ๑ รู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างที่จัดทำขึ้นใหม่มาลับเปลี่ยนร่างเดิม แต่ก็ได้สั่งการในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่ นางนงค์เยาว์ บันทึกเกี่ยวกับร่างที่จัดทำขึ้นใหม่ตามเอกสารหมายเลข จ.๒๔ มิได้แจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขญัตติเดิมตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ แต่เขียนสั่งในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๑ จึงต้องถือว่าสั่งให้บรรจुर่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุม แต่ในการประชุมจำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่มาใช้ในการประชุม โจทก์อ้างว่าเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง ต่อมาได้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันจันทร์ที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เริ่มประชุมเวลา ๑๐.๓๕ นาฬิกา เป็นการประชุมวาระที่ ๑ ตามรายงานการประชุมได้บันทึกไว้ด้วยว่า จำนวนสมาชิกที่มาประชุมทั้งหมดที่ลงชื่อไว้เมื่อเลิกประชุม ๖๓๙ คน ระหว่างการประชุมมีการประท้วงกันมาก ประชุมไปจนถึงเวลา ๒๒.๕๗ นาฬิกา ก็พักประชุม เริ่มประชุมต่อเวลา ๙.๕๕ นาฬิกา ของวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๖ ประชุมไปจนถึงเวลา ๒๒.๐๓ นาฬิกา ก็พักประชุม เริ่มประชุมต่อเวลา ๙.๓๑ นาฬิกา ของวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ มีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย ที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง โดยร่างฉบับที่หนึ่งรับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คน งดออกเสียง ๓๔ คน ซึ่งเสียงที่รับหลักการมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีการตั้งคณะกรรมการของรัฐสภาเพื่อพิจารณาคณะละร่าง รวมสามคณะ คณะละ ๔๕ คน เรียบร้อย แต่มีปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการสมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น จำเลยที่ ๑ ซึ่งขณะนั้นเป็นประธานของที่ประชุมจึงกล่าวว่า “ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น ระยะเวลาแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ”

แต่ นายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามมติวิปสามฝ่าย จำเลยที่ ๑ จึงขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน โดยขณะนั้น ยังไม่มีปัญหาวานับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้นก่อน ปรากฏว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงกล่าวว่า องค์ประชุมไม่ครบ ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม โดยเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมาย จ. ๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่านับแต่วันใดในระหว่างวันถัดจาก วันที่รัฐสภารับหลักการ หรือนับตั้งแต่วันจะลงมติ คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ (วันประชุมครั้งนี้) กับอีกประเด็นมีว่าให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน สำหรับประเด็น ที่ว่านับตั้งแต่วันใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่จำเลยที่ ๑ ได้วินิจฉัยเสียเองก่อนว่า ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖ โดยเมื่อรัฐสภารับหลักการวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงต้องนับ ๑ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ จากนั้น จำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุม ในประเด็นกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมาย จ. ๕๔ ซึ่งถ้านับตั้งแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ ตามที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยก็จะครบกำหนด ๑๕ วัน ในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งก็คือเหลือเวลา เสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับจำเลยที่ ๑ เห็นว่าต้องนับตั้งแต่วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ไป ๑๕ วัน ในการวินิจฉัยนับวันของจำเลยที่ ๑ นี้ โจทก์ฟ้องตามคำฟ้องข้อ ๓.๓ ว่า จำเลยที่ ๑ จงใจนับเวลาแปรญัตติย้อนหลัง ทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภา เสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการไม่ชอบด้วยข้อบังคับเป็นเหตุให้ นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภาไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน แต่อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงปรากฏว่าสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่ (จำนวน ๒๐๒ คน) ยื่นคำแปรญัตติทันภายในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖

ต่อมามีการพิจารณาชั้นคณะกรรมการของรัฐสภา คณะที่พิจารณาร่างฉบับที่หนึ่งก็พิจารณา ไม่ราบรื่นมีปัญหาทักท้วงกันมาก รวมทั้งปัญหาว่าคำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภา ๕๗ คน ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓

ข้อ ๙๖ วรรคสาม กำหนดว่า การแปรญัตติต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ต่อมาเดือนสิงหาคม ๒๕๕๖ คณะกรรมาธิการของรัฐสภาพิจารณาเสร็จ ต่อไปก็เป็นการประชุมวาระที่สอง จำเลยที่ ๑ บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เริ่มประชุมตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๖ เป็นต้นไป การพิจารณาเริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา การออกเสียงลงคะแนน ใช้บัตรแสดงตนและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้ถือเอาเสียงข้างมาก ซึ่งสมาชิกรัฐสภาคนหนึ่งมีบัตรแสดงตน และลงคะแนนเพียงใบเดียว แต่มีการกล่าวหาว่ามีสมาชิกรัฐสภาบางราย เช่น นายนิรศร ทองธิดราช ใช้บัตรแสดงตนและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์คราวละหลายใบในการออกเสียงลงคะแนนในคราวเดียวกัน เหตุเกิดเมื่อวันที่ ๑๐ และ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๖ อันเป็นการแสดงตนและลงคะแนนแทนสมาชิกรัฐสภา ที่ไม่ได้แสดงตนและลงคะแนนด้วยตนเอง การประชุมรัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เสร็จสิ้นวาระที่สองทั้งสามร่างเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมร่วมกัน ของรัฐสภาเอกสารหมายเลข จ. ๕๕ ถึง จ. ๖๔ ซึ่งต้องรอไว้ ๑๕ วัน เมื่อพ้น ๑๕ วันแล้ว ให้รัฐสภา พิจารณาเป็นวาระที่สาม จำเลยที่ ๑ กำหนดประชุมเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม วาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ แต่ก่อนถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ มีสมาชิกรัฐสภา ไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๔ คำร้อง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญรับไว้พิจารณาและเรียก ดังนี้ พลเอก สมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่ ๑ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวคิน กับคณะผู้ร้องที่ ๓ และ นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และเรียกประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถึงที่ ๓๑๒ โดยผู้ร้องที่ ๑ และที่ ๒ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๕๖ ผู้ร้องที่ ๓ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๖ และผู้ร้องที่ ๔ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๖ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ กับคณะ คือ นายดวง อันทะไชย และ นายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาไปยื่นคำร้องต่อโจทก์ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) ขอให้ตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำครั้งนี้ ส่วนทางรัฐสภาก็มิได้รอฟังทางศาลรัฐธรรมนูญหรือรอฟังโจทก์ คงประชุมพิจารณาวาระที่สามตามนัด ในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ จากนั้น สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรทำหนังสือลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ส่งร่างรัฐธรรมนูญ

แก้ไขเพิ่มเติมซึ่งผ่านรัฐสภาแล้วไปยังเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อนายกรัฐมนตรีนำขึ้น
ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายต่อไป ส่วนศาลรัฐธรรมนูญได้สวนพยานฝ่ายผู้ร้อง ๕ ปาก พยานศาล ๒ ปาก
รวม ๗ ปาก เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แล้ววินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖
สรุปเป็นประเด็นหลักสองประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ
โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะเหตุผลหลัก ๓ ประการ คือ
(๑) ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มา
ของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ (คือ ร่างเดิมตามสำเนาเอกสารหมาย จ. ๑๕) มาใช้ในการพิจารณา
ในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ (คือ ร่างฉบับใหม่ตามสำเนาเอกสารหมาย จ. ๒๓)
ซึ่งร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญจากร่างเดิมหลายประการ คือ การเพิ่มเติมหลักการ
โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง ด้วย การแก้ไขเพิ่มเติม
มาตรา ๑๑๖ จะมีผลทำให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง
สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้อีกโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี
และมีการดำเนินการในลักษณะที่มีเจตนาปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งข้อความจริงว่า ได้มีการจัดทำร่างขึ้นใหม่
ให้สมาชิกรัฐสภาทราบทุกคน เมื่อมิได้นำเอาร่างเดิมมาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ
แต่ได้นำร่างฉบับใหม่ซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่างเดิมที่จำเลยที่ ๒ เสนอหลายประการ โดยไม่ปรากฏว่า
มีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่ แต่อย่างไร มีผลเท่ากับ
ว่าการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการตามคำร้องนี้
เป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง (๒) การกำหนดวันแปรญัตติ
ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
โดยเมื่อที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน
จำเลยที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้พ้นระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้น
ไม่ชอบเพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ แต่ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป การเริ่มนับระยะเวลา
ย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับ

การประชุมและไม่เป็นกลาง จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ด้วย และ (๓) วิธีการในการแสดงตน และลงมติในการพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะสมาชิกวุฒิสภาคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน แต่จากพยานหลักฐาน ในการไต่สวนชี้ให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑๖๒ (นายนิคม ทองธิราช) ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ แสดงตนและออกเสียงลงคะแนนคราวละหลายใบ หมุนเวียนใส่เข้าไปในเครื่องอ่านบัตรและกดปุ่มแสดงตน ติดต่อกันหลายครั้ง รับฟังได้ว่ามีสมาชิกวุฒิสภาหลายรายมิได้มาออกเสียงลงมติในที่ประชุมรัฐสภา ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ (คือฉบับที่หนึ่ง) แต่ได้มอบให้สมาชิกวุฒิสภา บางรายใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๒ มาตรา ๑๒๓ มาตรา ๑๒๖ วรรคสาม และขัดต่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ประเด็นที่สอง การแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช มีลักษณะเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการ ซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชน ปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์อีกคำร้องหนึ่ง ต่อมาวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีหนังสือลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไปยังสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำหรับสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎรมีหนังสือลงวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรีขอร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งสามฉบับคืนอ้างเหตุว่าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบ และเกี่ยวกับการประชุมรัฐสภาในคราวนี้ ยังมีการร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๐ ถึงมาตรา ๒๗๔ ด้วย โดย นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ผู้นำฝ่ายค้านทำหนังสือลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอน นายนิคม ไวยรัชพานิช ออกจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ระบุว่า นายนิคม ประธานวุฒิสภาทำหน้าที่รองประธานรัฐสภาที่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ และข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ทำหนังสือลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนจำเลยที่ ๑

ออกจากตำแหน่ง และ นายอภิสิทธิ์ ร่วมกับคณะ ๑๔๔ คน ทำหนังสือลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๓๘๓ คน ออกจากตำแหน่ง ประธานวุฒิสภา มีหนังสือลงวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๖ ส่งเรื่องถอดถอนไปยังโจทก์ ต่อมาวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๔ กำหนดเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ ต่อมาเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีหนังสือลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗ ส่งร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับคืนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ระบุข้อความด้วยว่า สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแจ้งสำนักราชเลขาธิการเพื่อขอถอนร่าง สำนักราชเลขาธิการแจ้งว่าได้นำความกราบบังคมทูลทราบแล้ว จึงขอส่งร่างคืน วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ มีการเลือกตั้งทั่วไป แต่ต่อมาวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ นั้นไม่ชอบ ต่อมาวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้ นางสาวยิ่งลักษณ์ พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เกิดรัฐประหาร วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๗ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประกอบด้วย สมาชิกไม่เกิน ๒๒๐ คน ทำหน้าที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา ต่อมาเดือนมกราคม ๒๕๕๘ สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภา ประชุมดำเนินกระบวนการเพื่อถอดถอน นายนิคม ไวยรัชพานิช ออกจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา และเพื่อถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรณีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เรื่องที่มาของสมาชิกวุฒิสภา จำเลยที่ ๑ ได้ไปชี้แจงต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ แล้วสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ ไม่ถอดถอน นายนิคม ออกจากตำแหน่งและไม่ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข ล. ๓ ถึง ล. ๕ และมีมติเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ตามสำเนาบันทึกการประชุมเอกสารหมายเลข จ. ๓๕ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ ทางโจทก์แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยทั้งสอง วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ โจทก์มีมติว่า การกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญา ฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติ

หรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๑๒๓/๑ ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีหนังสือลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๙ ส่งรายงาน เอกสารและความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อฟ้องคดีอาญา นายนิรศร ทองธिरราช และจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นว่า ส่วนงานการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ แจ้งโจทก์ และตั้งคณะทำงานโดยเห็นควรไต่สวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม รวมทั้งให้ไต่สวนบุคคลเพิ่มเติมอีก ๕ คน แล้วอัยการสูงสุดกับโจทก์ตั้งคณะทำงานร่วม (คณะกรรมการร่วม) ฝ่ายละ ๔ คน ประชุมกันครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ครั้งที่สองเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๑ จากนั้น ได้รวบรวมพยานเอกสารและสอบคำให้การพยานสองคน คือ นายพิฑูร พุ่มศิริยุทธ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และ นางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบหมายจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ประชุมครั้งที่สามเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑ คณะทำงานฝ่ายผู้แทนโจทก์เห็นว่า พยานหลักฐานที่รวบรวมได้เพียงพอสามารถดำเนินคดีจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ ได้แล้ว ส่วนคณะทำงานฝ่ายผู้แทนอัยการสูงสุดขอรับเอกสารหลักฐานทั้งหมดไปพิจารณาทำความเข้าใจ เสนออัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาต่อไป แล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑ ทำความเห็นเสนออัยการสูงสุดว่า เห็นควรไม่รับดำเนินคดีจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ ระหว่างนั้น คือ เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๒ อัยการสูงสุดฟ้องคดีอาญา นายนิรศร ทองธिरราช ต่อศาลนี้ว่า นายนิรศร นำบัตรประจำตัวและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นบัตรจริงของ นายนิรศร และของสมาชิกรัฐสภารายอื่นหลายใบมาใช้แสดงตนและออกเสียงลงคะแนนของตน และแสดงตนและออกเสียงแทนสมาชิกรัฐสภารายอื่นในวันที่ ๑๐ และ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๖ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับ จำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๒ เห็นชอบว่าพยานหลักฐานไม่สมบูรณ์เพียงพอรับดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ คณะทำงานร่วมได้ประชุมกันอีก เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๖๒ มีมติว่าเป็นกรณีที่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องเองเป็นคดีนี้ โดยฟ้องเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๓

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการแรกว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๑ หรือไม่ องค์คณะผู้พิพากษาโดยมติเสียงข้างมาก เห็นว่า เหตุที่จำเลยที่ ๒ ดำเนินการให้มีการนำร่างฉบับใหม่ มาเปลี่ยนร่างเดิม จำเลยที่ ๒ เบิกความยืนยันว่า เนื่องจากมีสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่า ร่างบกร่างโดยขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติและข้อนี้ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จนหนังสือพิมพ์ลงข่าวตามสำเนาหนังสือพิมพ์เอกสารหมายเลข ล. ๖ ถึง ล. ๘ ดังกล่าวแล้ว โดยจำเลยที่ ๒ มี นายชวลิต วิชยสุทธิ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเป็นหนึ่งในคณะกรรมการประสานงาน พรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ขณะเกิดเหตุ และ นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภาและเป็นรองประธาน คณะกรรมาธิการวิสามัญกิจการวุฒิสภา (วิปวุฒิสภา) คนที่หนึ่ง ขณะเกิดเหตุมาเบิกความยืนยัน ตามที่จำเลยที่ ๒ เบิกความยืนยัน และนอกจากความข้อนี้ ปรากฏในข่าวหนังสือพิมพ์เอกสารหมายเลข ล. ๖ ถึง ล. ๘ แล้ว ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๘๖ กำหนดว่า ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต้องแบ่งเป็นมาตรา และต้องมีบันทึกประกอบดังต่อไปนี้ (๑) หลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (๒) เหตุผลในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (๓) บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ปรากฏตามร่างเดิมว่า ในบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ปรากฏตามร่างเดิมว่า ในบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญได้ระบุไว้ด้วยว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ๒๐๐ คน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๑ วาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามสำเนาหนังสือเอกสารหมายเลข จ. ๑๕ การที่มีข้อความระบุว่า รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๑ วาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น เป็นการแสดงให้เห็นโดยชัดแจ้งว่า เป็นกรณีที่กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ติดต่อกันได้โดยไม่ต้องเว้นวรรค เพียงแต่ร่างเดิมมิได้ระบุว่าแก้ไขตรงมาตราใด ที่มีข้อความตามนัยให้เป็นสมาชิกวุฒิสภาติดต่อกันได้ อันเป็นการบกพร่องในการร่างของร่างเดิม เมื่อร่างฉบับใหม่ได้ระบุว่าแก้ไขตรงมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ก็เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมให้ตรงกันกับที่ได้ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติตามที่ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชน และตามความที่ระบุไว้ในบันทึกวิเคราะห์

สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวนั่นเอง ความข้อนี้ จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรยืนยันว่า จำเลยที่ ๒ ได้แจ้งแก่คณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ให้ทราบถึงข้อบกพร่องและได้แก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามที่ได้หารือและที่ได้ตกลงข้างกันไว้แล้ว ขอให้วิปรัฐบาลช่วยแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบด้วยและขอแก้ไขให้เป็นไปตามที่ได้หารือกันไว้ อันเป็นการกระทำโดยเปิดเผย และในการประชุมรัฐสภาวาระที่หนึ่งซึ่งจำเลยที่ ๒ เป็นผู้เสนอญัตติอภิปรายก่อนอภิปรายหลักการและเหตุผลตามความในร่างฉบับใหม่ ไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกที่ร่วมลงชื่อเสนอญัตติตามร่างเดิมทุกท้วง แต่อย่างไรก็ดี เชื่อว่าจำเลยที่ ๒ เพียงแต่ต้องการแก้ไขร่างเดิมเพียงเพื่อจะให้มีเนื้อความถูกต้องตรงตามความประสงค์ของสมาชิกที่ลงชื่อเสนอมาเท่านั้น หากจำเลยที่ ๒ มีเจตนาที่จะแก้ไขเองตามความประสงค์ส่วนตัวของจำเลยที่ ๒ ทั้งจำเลยที่ ๒ มิได้ใช้อิทธิพลหรืออำนาจครอบงำสั่งการใด ๆ ในทางบังคับเจ้าหน้าที่ของรัฐสภาให้จำยอมในการดำเนินการเรื่องนี้ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐสภายินยอมให้จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนได้พร้อมทั้งคืนร่างเดิมแก่ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ไปเช่นนี้ มีเหตุผลให้เชื่อได้ว่าจำเลยที่ ๒ เข้าใจว่าเป็นกรณีที่สามารถทำได้ตามปกติ ส่วนจำเลยที่ ๑ ที่จำเลยที่ ๑ ให้การและเบิกความต่อศาลนี้ว่า พยานที่โจทก์ไต่สวนก็ดี ที่เบิกความต่อศาลนี้ก็ดี ที่เป็นข้าราชการประจำรัฐสภาหรืออดีตข้าราชการประจำรัฐสภาซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานจริง ต่างให้ถ้อยคำตรงกันและสอดคล้องกันว่า トラบใดที่ประธานรัฐสภายังมิได้สั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาผู้เสนอญัตติยอมแก้ไขเพิ่มเติมได้เสมอนั้น พิจารณาแล้ว พยานให้ถ้อยคำต่อโจทก์ไว้เช่นนั้นจริง เช่น นายจ่านงค์ สวมประจำ ให้ถ้อยคำต่อโจทก์เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๗ ว่า ปี ๒๕๓๕ ถึง ๒๕๔๔ พยานดำรงตำแหน่ง รองเลขาธิการวุฒิสภา จากนั้น ตั้งแต่ปี ๒๕๔๔ ถึง ๒๕๔๕ พยานดำรงตำแหน่ง เลขาธิการวุฒิสภา จนเกษียณอายุราชการ ปี ๒๕๕๑ ถึง ๒๕๕๔ ดำรงตำแหน่ง สมาชิกวุฒิสภาสรรหาด้านวิชาการ ขณะให้ถ้อยคำเป็นข้าราชการบำนาญ พยานให้ถ้อยคำและมอบเอกสารประกอบการให้ถ้อยคำ โดยในส่วนที่เกี่ยวกับคำฟ้องข้อ ๓.๑ ให้ถ้อยคำสรุปว่า สมาชิกรัฐสภาที่ได้ลงชื่อเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สามารถขอแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่เสนอได้ก่อนที่ประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา การแก้ไขเพิ่มเติมอาจกระทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ดังนี้ ๑. การลงชื่อกำกับแก้ไขของผู้เสนอหลักในร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติ โดยส่วนใหญ่เป็นกรณีที่เป็นการแก้ไขเล็กน้อย

๒. การทำบันทึกว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมให้ผู้เสนอหลักทราบว่ามีประเด็นใดบ้าง และให้ผู้เสนอหลักลงชื่อกำกับ
ในกรณีนี้ ผู้เสนอหลักสามารถลงชื่อกำกับการแก้ไขในร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติ หรือจะจัดทำ
ร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่มาเปลี่ยนก็ได้ โดยยังคงใช้เลขรับเดิม ๓. ผู้เสนอหลักจัดทำ
ร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่มาเปลี่ยนกับร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติฉบับเดิมได้
ซึ่งอาจเป็นการแก้ไขเฉพาะหน้าที่ผิด หรือจะทำร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติใหม่ทั้งฉบับก็ได้
โดยยังคงใช้เลขรับเดิม ๔. ผู้เสนอหลักมีหนังสือขอร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติไปปรับปรุงแก้ไข
โดยผู้เสนอหลักจะจัดทำร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติใหม่มาเปลี่ยน โดยยังคงใช้เลขรับเดิม
และ ๕. ผู้เสนอหลักขออนุญาตร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติออกไปก่อน แล้วเสนอกลับเข้ามาใหม่
กรณีนี้ถือว่าผู้เสนอได้ถอนร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติออกไปแล้วจึงต้องใช้เลขรับใหม่
ทางปฏิบัติที่ผ่านมาเคยมีกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติ ก่อนบรรจุเข้าระเบียบ
วาระการประชุม ได้แก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่เสนอไว้แล้วในเรื่องที่เป็นสาระสำคัญ ด้วยการเอาร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยน
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรก็ดำเนินการเปลี่ยนให้ โดยยังคงใช้การลงชื่อ
ของผู้ที่ร่วมเสนอเดิมและเลขรับหนังสือเดิม เช่น ร่างพระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์นม พ.ศ.
(นายนิยม วรปัญญา กับคณะ พรรคเพื่อไทย เป็นผู้เสนอ) ร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า
(ฉบับที่ ..) พ.ศ. (นางอานิก อัมระนันท์ กับคณะ พรรคประชาธิปัตย์ เป็นผู้เสนอ)
ร่างพระราชบัญญัติกองทุนร่วมบรรเทาความเสียหายต่อพืชผลผลิตผลเกษตรกรรม พ.ศ. (นายสุวิชาญ มุสิกกุล
กับคณะ พรรคประชาธิปัตย์ เป็นผู้เสนอ) เป็นต้น ตามสำเนาบันทึกปากคำพยานเอกสารหมายเลข จ. ๙๐
นายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักงานประชุม
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรให้ถ้อยคำต่อโจทก์เมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗ และเบิกความต่อศาลนี้
เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๔ สรุปได้ว่า ก่อนที่ประธานรัฐสภาอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา
ผู้เสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมญัตติได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติม
มีแนวทางการปฏิบัติของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมา ๕ แนวทาง
คือ ๑. กรณีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบพบข้อบกพร่องเกี่ยวกับญัตติแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือร่างของพระราชบัญญัติ
ทางเจ้าหน้าที่จะประสานไปยังผู้เสนอหลัก เพื่อให้ลงชื่อกำกับในที่ที่มีการแก้ไข โดยไม่จำเป็นต้องลงเลขรับหนังสือใหม่
หรือให้สมาชิกที่ร่วมลงชื่อลงชื่อเสนอใหม่อีกครั้ง ๒. กรณีเจ้าหน้าที่ตรวจพบข้อบกพร่องหลายประเด็น

เจ้าหน้าที่ที่จัดทำบันทึกไปยังผู้เสนอหลัก แจ้งว่ามีประเด็นที่สมควรแก้ไขก็ประเด็น ผู้เสนอหลักสามารถแก้ไขได้ด้วยวิธี เช่น ลงชื่อกำกับในประเด็นที่แก้ไข หรือแก้ไขโดยเปลี่ยนเฉพาะหน้าที่มีการแก้ไข หรือนำญัตติหรือร่างกฎหมายฉบับใหม่มาเปลี่ยน โดยไม่จำเป็นต้องลงรับหนังสือใหม่หรือให้สมาชิกที่ร่วมลงชื่อลงชื่อเสนอใหม่อีกครั้งหนึ่ง ๓. กรณีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแล้วไม่พบข้อบกพร่อง แต่ผู้เสนอหลักประสงค์จะแก้ไขปรับปรุงผู้เสนอหลักก็นำร่างกฎหมายเฉพาะหน้าที่ต้องการแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือนำร่างกฎหมายทั้งฉบับมาเปลี่ยน โดยไม่จำเป็นต้องลงรับหนังสือใหม่หรือให้สมาชิกที่ร่วมลงชื่อลงชื่อเสนอใหม่อีกครั้งหนึ่ง ๔. กรณีผู้เสนอหลักทำหนังสือขอนำร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติ นำกลับไปปรับปรุงแก้ไข โดยผู้เสนอหลักจะนำร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงแล้วกลับคืนมา โดยไม่จำเป็นต้องลงเลขรับหนังสือใหม่หรือให้สมาชิกที่ร่วมลงชื่อลงชื่อเสนอใหม่ อีกครั้งหนึ่ง และ ๕. กรณีผู้เสนอหลักขอลอนร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติออกไป แล้วผู้เสนอหลักเสนอร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติกลับมาใหม่ กรณีนี้ต้องลงเลขรับหนังสือใหม่ พร้อมทั้งให้สมาชิกร่วมลงชื่อใหม่ด้วย ตามสำเนาบันทึกปากคำพยานเอกสารหมายเลข จ. ๒๐ และ จ. ๙๑ นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ให้ถ้อยคำต่อโจทก์เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๗ และเบิกความต่อศาลนี้เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๖๔ สรุปได้ว่า ในทางปฏิบัติที่ผ่านมา การแก้ไขร่างพระราชบัญญัติและญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มี ๕ แนวทาง คือ ๑. กรณีแก้ไขเล็กน้อย ผู้เสนอหลักจะเป็นผู้ลงชื่อรับรองการแก้ไข ๒. กรณีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบพบว่าข้อบกพร่อง จะนำเอกสารให้ผู้เสนอหลักแก้ไขให้ถูกต้อง เป็นการประสานงานแก้ไข โดยมีได้มีการลงเลขรับใหม่ ๓. กรณีผู้เสนอหลักประสงค์ขอแก้ไขเพิ่มเติม สามารถทำได้โดยลงชื่อกำกับ หรือเปลี่ยนร่างใหม่หรือเปลี่ยนเฉพาะหน้าที่มีการแก้ไข ๔. กรณีร่างมีข้อบกพร่องมาก ผู้เสนอหลักจะมีหนังสือขอรับร่างกลับคืนเพื่อเสนอใหม่ ซึ่งกรณีนี้ ก็ยังคงใช้เลขรับเดิม โดยมีได้มีการลงเลขรับใหม่ และ ๕. กรณีมีการขอลอนร่างกลับคืนไป ถือว่าการเสนอร่างได้ยุติแล้ว กรณีนี้หากจะเสนออีก ต้องเสนอร่างเข้ามาใหม่ คดีนี้เมื่อร่างที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรเจ้าของเรื่องได้ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เสนอผ่านผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ และเสนอมายังพยานขณะที่เอกสารยังอยู่ที่พยาน เวลาประมาณ ๑๐ ถึง ๑๑ นาฬิกา จำเลยที่ ๑ เชิญพยานไปพบ พยานจึงนำเรื่องที่จำเลยที่ ๒ ขอแก้ไขเรียนให้จำเลยที่ ๑ ทราบ

จำเลยที่ ๑ สอบถามพยานว่ากระทำได้หรือไม่ ซึ่งพยานตรวจสอบร่างแล้วเห็นว่าแก้ไขได้และร่างที่นำมาเปลี่ยนมิได้ขัดกับหลักการที่เสนอไว้แต่เดิม แต่อย่างไร จึงแจ้งจำเลยที่ ๑ ว่าทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ตามสำเนาบันทึกปากคำพยานเอกสารหมายเลข ๒๒ นายธงชัย ดุลยสุข ให้ถ้อยคำต่อโจทก์เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๗ ว่าพยานรับราชการตำแหน่งนิติกร ๓ สำนักงานการประชุม สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ตั้งแต่ปี ๒๕๒๓ จนถึงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕ ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาด้านกฎหมาย (นิติกรทรงคุณวุฒิ) สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๖ ดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นักบริหารระดับสูง) ซึ่งได้ปฏิบัติงานด้านกฎหมายมาตลอดระยะเวลาการทำงานกว่า ๓๐ ปี กรณีที่ตรวจสอบพบร่างกฎหมายที่เสนอมีข้อบกพร่องเจ้าหน้าที่จะประสานไปยังผู้เสนอหลัก เพื่อให้ผู้เสนอหลักมาแก้ไขข้อบกพร่อง ซึ่งไม่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ เพราะเป็นการดำเนินการก่อนที่ประธานรัฐสภาพิจารณาอนุญาตบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ซึ่งแนวทางปฏิบัติดังกล่าวเป็นหลักและแนวทางที่ยึดถือมาโดยตลอด ไม่เลือกปฏิบัติว่าพรรคใดเป็นรัฐบาลว่าผู้เสนอหลักถือเป็นเจ้าของเรื่อง ส่วนผู้ร่วมลงชื่อถือเป็นผู้ร่วมลงชื่อเสนอด้วยเท่านั้น เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงติดต่อประสานงานกับผู้เสนอหลัก ทั้งนี้ แนวทางปฏิบัติดังกล่าวนำมาใช้ในกรณีที่ผู้เสนอหลักประสานขอแก้ไขมายังเจ้าหน้าที่ด้วยเช่นเดียวกัน และไม่ว่าผู้เสนอหลักขอแก้ไขมากหรือแก้ไขเล็กน้อย ก็สามารถทำได้ ไม่ขัดกับข้อ ๓๖ และโดยธรรมเนียมการปฏิบัติการแก้ไขดังกล่าว ผู้ร่วมลงชื่อไม่จำเป็นต้องลงชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมอีก แต่อย่างไร แต่หากเป็นการถอนร่างที่เสนอทั้งฉบับและไม่นำกลับมาเสนอใหม่ จะมีการถอนเลขรับสารบรรณ กรณีเช่นนี้ หากประสงค์จะเสนอร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวอีก จะต้องให้สมาชิกลงชื่อเสนอใหม่ทั้งฉบับ ตามสำเนาบันทึกปากคำผู้ให้ถ้อยคำเอกสารหมายเลข ๑๐๒ นายสุวิจักขณ์ นาควัชรชัย เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรให้ถ้อยคำต่อโจทก์เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๗ ว่าในทางปฏิบัติ ร่างพระราชบัญญัติ ญัตติ หรือร่างรัฐธรรมนูญ ผู้เสนอหลักสามารถแก้ไขเพิ่มเติมได้ก่อนประธานรัฐสภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยติดต่อเจ้าหน้าที่เจ้าของเรื่องเพื่อขอแก้ไข หรือหากเจ้าหน้าที่พบข้อบกพร่องก็จะประสานผู้เสนอหลักเพื่อขอแก้ไข ตามสำเนาบันทึกปากคำผู้ให้ถ้อยคำเอกสารหมายเลข ๙๘ นางนรรัตน์ พิมเสน เลขาธิการวุฒิสภาให้ถ้อยคำต่อโจทก์เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๗ ว่าเมื่อมีการเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ก่อนประธานรัฐสภา

พิจารณานุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ผู้เสนอหลักสามารถแก้ไขปรับปรุงญัตติที่เสนอได้ แต่หากประธานรัฐสภาได้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว การจะแก้ไขญัตติจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภาตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ตามสำเนาบันทีกปากคำพยาน เอกสารหมาย จ. ๙๓ นอกจากนี้ เมื่อโจทก์ส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีอาญาได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมกันรวบรวมเอกสารเพิ่มเติม และสอบคำให้การพยานเพิ่มเติม ๒ ปาก คือ นายพิฑูร พุ่มศิริธู อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ก็ให้การว่า กรณีที่มีการแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติทำได้ทั้ง ๕ แนวทาง ซึ่งรวมทั้งนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิม ทำนองเดียวกันกับที่ นายจำนงค์ สวมประคำ นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ และ นางบุษกร อัมพรประภา ให้ถ้อยคำดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางปฏิบัติจริงที่เจ้าหน้าที่ดำเนินการ ไม่มีการกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในทีใด แต่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันมาเป็นระยะเวลาช้านาน และ นางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบหมายจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ก็ให้การว่า สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีธรรมเนียมปฏิบัติ ๕ แนวทางทำนองเดียวกับที่ นายจำนงค์ นายศิริโรจน์ และ นางบุษกร ให้ถ้อยคำดังกล่าวข้างต้น ซึ่งก็รวมทั้งนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิม ก่อนประธานรัฐสภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขเล็กน้อยหรือแก้ไขในสาระสำคัญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรชี้แจงว่า กรณีร่างพระราชบัญญัติสามฉบับดังที่ นายจำนงค์ ให้ถ้อยคำต่อโจทก์ดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้เสนอหลักจัดทำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิม โดยใช้เลขรับเดิม และลายมือชื่อสมาชิกที่ลงไว้เดิม และนอกจากสามฉบับนี้แล้วยังได้รวบรวมร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. นายเจริญ จรรย์โกมล กับคณะ พรรคพลังประชาชน เป็นผู้เสนอ ก็แก้ไขโดยผู้เสนอหลักจัดทำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิม โดยยังคงใช้เลขรับเดิมและลายมือชื่อสมาชิกที่ลงไว้เดิม และร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ประชาชน ๗๑,๕๔๓ คน เป็นผู้เสนอ โดยมี นายเหวง โตจิราการ เป็นผู้แทนการเสนอกฎหมาย ประธานรัฐสภาตรวจสอบพบข้อบกพร่อง คือ เพียงแต่ระบุชื่อหมวดและเลขมาตรา มิได้เป็นไปตามรูปแบบการเสนอร่างกฎหมายที่จะต้องระบุเนื้อหาที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกในแต่ละมาตรา จึงดำริให้ผู้แทนการเสนอกฎหมายดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องตามรูปแบบการเสนอร่างกฎหมาย เห็นได้ว่า พยานดังกล่าวเป็นข้าราชการประจำ และเคยเป็นข้าราชการประจำ เป็นผู้ปฏิบัติราชการเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง และต่างก็ได้ปฏิบัติราชการ

ที่รัฐสภามายาวนานหลายสิบปี ขณะ นายธงชัย พยานโจทก์ให้ถ้อยคำที่ดี ขณะ นายพิฑูร กับ นางสาวปิยวรรณ ให้การที่ดี เป็นเวลาหลังจากรัฐประหาร ซึ่งนายกรัฐมนตรีและจำเลยทั้งสองที่สังกัดพรรคเพื่อไทยหลุดพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ส่วน นายศิโรจน์ นางบุษกร และ นายสุวิจักขณ์ แม้ให้ถ้อยคำต่อโจทก์ก่อนเกิดการรัฐประหาร แต่ก็มาเบิกความต่อศาลนี้เป็นพยานโจทก์ยืนยันตามที่เคยให้ถ้อยคำต่อโจทก์ สำหรับ นายจำนงค์ และ นางนรรัตน์ แม้โจทก์ไม่ได้อ้างมาเบิกความต่อศาล แต่ก็ให้ถ้อยคำต่อโจทก์ในทิศทางเดียวกันกับ นายศิโรจน์ และ นางบุษกร กรณีจึงไม่มีเหตุให้ระวางสงสัยว่าพยานดังกล่าวมานี้มีส่วนได้เสียหรือให้ถ้อยคำหรือให้การช่วยเหลือหรือปรักปรำฝ่ายใด ถ้อยคำคำให้การและคำเบิกความของพยานดังกล่าวนี้มีน้ำหนักให้รับฟัง เชื่อว่าเบิกความตามจริง ข้อเท็จจริงจึงรับฟังตามถ้อยคำ คำให้การ และคำเบิกความของพยานดังกล่าวนี้ได้ว่า พยานดังกล่าวนี้รวมทั้งเจ้าหน้าที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาที่เกี่ยวข้องเข้าใจและเชื่อว่า ตราบิตที่ประธานรัฐสภายังมิได้ส่งอนุญาตให้บรรจุยุติเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ผู้เสนอญัตติหลักแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่เสนอไว้เดิมได้ ไม่ว่าจะแก้ไขมากหรือแก้ไขเล็กน้อย ส่วนวิธีการแก้ไขเพิ่มเติม ไม่มีกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในข้อใด ไม่มีการกำหนดไว้ว่าถ้าแก้ไขเพิ่มเติมเล็กน้อยทำได้ และไม่มีการกำหนดไว้ว่าถ้าแก้ไขเพิ่มเติมสาระสำคัญทำไม่ได้ แต่มีแนวทางที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนานหลายปีว่าแก้ไขเพิ่มเติมได้ ๕ แนวทางดังกล่าว ซึ่งรวมทั้งการนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิม ซึ่งมีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาชัดเจน ๕ ตัวอย่างดังกล่าว เมื่อฝ่ายผู้เสนอหลักนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนพยานดังกล่าวและหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก็ดำเนินการเปลี่ยนให้ ไม่รู้สึกหรือกังวลว่ากระทำโดยมิชอบแต่ประการใด เพราะเป็นการกระทำตามที่เคยกระทำสืบทอดกันมา ดังจะเห็นได้จากการที่เมื่อจำเลยที่ ๑ เชิญ นางบุษกร ไปพบและสอบถาม นางบุษกร ว่า การนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิมทำได้หรือไม่ นางบุษกร ก็ตอบทันทีว่าทำได้ ซึ่งก็นับว่ามีเหตุผลให้จำเลยที่ ๑ เชื่อว่าทำได้ และตามเหตุผลจำเลยที่ ๑ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายสมัย รองประธานสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ล่าสุดประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานรัฐสภาตั้งแต่วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖ (วันยุบสภา) หากจำเลยที่ ๑ ไม่เชื่อว่าทำได้หรือเชื่อว่าทำไม่ได้ จำเลยที่ ๑ ก็ให้ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ไปดำเนินการเสนอร่างเข้ามาใหม่โดยให้สมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติเข้ามาใหม่ก็ทำได้โดยง่าย เพราะจำเลยทั้งสองสังกัดพรรคการเมืองเดียวกัน

และผู้ร่วมลงชื่อเสนอญัตติส่วนใหญ่ก็สังกัดพรรคการเมืองเดียวกันกับจำเลยทั้งสอง ซึ่งเชื่อได้ว่าจำเลยที่ ๑ รู้ดีถึงการเปลี่ยนร่างเดิมเป็นร่างฉบับใหม่ รวมทั้งรู้ว่าร่างเดิมบกพร่องในการร่าง ที่มีได้ร่างแก้ไขเพิ่มเติม วาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๑ วาระได้ จำเลยที่ ๑ จึงอนุญาตให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา การที่ นางบุษกร ตอบคำถาม จำเลยที่ ๑ ว่าทำได้ก็ดี การที่จำเลยที่ ๑ มิได้ให้ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ไปดำเนินการเสนอญัตติเข้ามาใหม่ก็ดี จึงมีเหตุผลให้รับฟังได้ว่าจำเลยที่ ๑ เชื่อว่าทำได้ ซึ่งการกระทำของจำเลยทั้งสองในส่วนนี้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีผลเท่ากับการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภา รับหลักการเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม เห็นว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองจะเป็นความผิดอาญาตามคำฟ้องข้อ ๓.๑ ต้องมีข้อเท็จจริงให้รับฟังได้ว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือใช้อำนาจ ในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ และมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมิฉะนั้น ก็มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ซึ่งก็คือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น แต่ตามข้อเท็จจริง ดังที่ได้วินิจฉัยมารับฟังได้ว่า มีข้อสรุปที่ตกลงกันได้ตั้งแต่ก่อนยื่นร่างเดิมแล้วว่าจะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภา ที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี ดังที่ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนตั้งแต่ก่อนวันยื่นร่างเดิมสองวัน ทั้งได้ระบุความตามนัยนี้ไว้ในบันทึกวิเคราะห์ สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแห่งร่างเดิมด้วยแล้ว แต่ร่างเดิมมิได้ระบุว่าแก้ไขตรงมาตราใด ที่มีข้อความตามนัยให้เป็นสมาชิกวุฒิสภาติดต่อกันได้ อันเป็นการบกพร่องในการร่างของร่างเดิม เมื่อจำเลยที่ ๒ ทราบข้อบกพร่อง ก็ดำเนินการจัดทำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิม ร่างฉบับใหม่ ได้ระบุแก้ไขตรงมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมให้ตรงกันกับที่ได้ตกลงกันได้ตั้งแต่ก่อนยื่นร่างเดิม เพื่อจะได้มีเนื้อความถูกต้องตรงตามความประสงค์ของสมาชิกที่ลงชื่อเสนอมา หาใช่จำเลยที่ ๒ มีเจตนาที่จะแก้ไขเองตามความประสงค์ส่วนตัวของจำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๒ เข้าใจว่าการแก้ไข ด้วยวิธีการนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิมสามารถทำได้ จึงยังฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๒ มีเจตนา และเจตนาพิเศษดังกล่าว การกระทำของจำเลยที่ ๒ จึงไม่เป็นความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๑ ส่วนจำเลยที่ ๑ ก็มีเหตุผลให้รับฟังได้ว่าจำเลยที่ ๑ เชื่อว่านำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิมได้

จึงอนุญาตให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา รับฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนา และเจตนาพิเศษดังกล่าว การกระทำของจำเลยที่ ๑ จึงไม่เป็นความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๑ เช่นกัน

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๒ หรือไม่ องค์คณะผู้พิพากษาโดยมติเสียงข้างมาก เห็นว่า การที่จำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ เสนอเป็นผลต่อเนื่องมาจากการที่จำเลยที่ ๑ เชื่อว่าผู้เสนอญัตติสามารถแก้ไขญัตติได้หากประธานรัฐสภายังไม่ได้สั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา แม้โจทก์บรรยายฟ้องการกระทำของจำเลยที่ ๑ ส่วนนี้ตามคำฟ้องข้อ ๓.๒ แยกต่างหากจากคำฟ้องข้อ ๓.๑ ก็ตาม แต่จำเลยที่ ๑ ก็มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน ข้อที่จำเลยที่ ๑ มิได้สั่งอนุญาตให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุวาระการประชุมโดยชัดแจ้งลงในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ. ๒๔ ก็ได้ความว่า นางบุษกร มิได้เสนอบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ. ๒๔ ต่อจำเลยที่ ๑ ทั้งร่างเดิมฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐสภาก็ได้คืนแก่ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ไปก่อนแล้ว การที่จำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ. ๒๑ จึงเป็นการสั่งไปโดยถือว่าได้มีการแก้ไขญัตติเดิมเป็นร่างฉบับใหม่เพียงฉบับเดียวแล้วนั่นเอง หาใช่ว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาจะให้ใช้ร่างเดิมบรรจุระเบียบวาระการประชุม เพราะขณะนั้น จำเลยที่ ๑ ยังเชื่ออยู่ว่าสามารถเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ได้ ย่อมไม่มีเหตุที่จำเลยที่ ๑ จะสั่งอนุญาตให้นำร่างเดิมมาบรรจุวาระการประชุมอีก แต่อย่างไรก็ดี ดังนั้น การที่ต่อมาจำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่เสนอให้ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาก็เป็นไปตามที่จำเลยที่ ๑ สั่งและเชื่อมาแต่ต้น ดังนั้น การกระทำของจำเลยที่ ๑ ตามคำฟ้องข้อ ๓.๒ ย่อมถือไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนาและเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกที่ร่วมพิจารณาญัตติดังกล่าวในขณะที่ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเช่นกัน จึงฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๒

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยข้อสุดท้ายว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๓ หรือไม่ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยที่ ๑ จงใจนับเวลาแปรญัตติย้อนหลัง ทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการไม่ชอบด้วยข้อบังคับ เป็นเหตุให้ นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน ปัญหานี้ ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น โดยในการประชุมรัฐสภาเมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ต่อเนื่องมาจนถึงกลางคืนของคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ มีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง

มีการตั้งคณะกรรมการของรัฐสภา คณะละร่าง สามคณะ คณะละ ๔๕ คน ไม่มีปัญหา
มามีปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓
ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมชั้นคณะกรรมการ
สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้า
เป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภา
รับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ซึ่งขณะนั้นเป็นประธานของที่ประชุมกล่าวว่า
“ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น ระยะเวลาแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ” แต่ นายอรรถพร พลบุตร
เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามมติวิปสามฝ่าย
จำเลยที่ ๑ จึงขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน โดยขณะนั้น ยังไม่มีปัญหาว่านับแต่วันใด
ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้นก่อน ปรากฏว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว
องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงกล่าวว่า องค์ประชุมไม่ครบ ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ
เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม โดยเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖
ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภาเมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติ
กำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า นับแต่วันใดในระหว่างวันถัดจากวันที่
รัฐสภารับหลักการ คือ นับแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ หรือนับตั้งแต่วันที่ลงมติ คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖
(วันประชุมครั้งนี้) กับอีกประเด็นมีว่า ให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน
แต่สำหรับประเด็นที่ว่านับตั้งแต่วันที่ใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่จำเลยที่ ๑
วินิจฉัยเสียเองก่อนว่าต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖
โดยเมื่อรัฐสภารับหลักการวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงต้องนับ ๑ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖
จากนั้น จำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติ
ในกำหนด ๑๕ วัน ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมาย จ. ๕๔ ซึ่งถ้านับตั้งแต่วันถัดจากวันที่
รัฐสภารับหลักการตามที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัย ก็จะต้องครบกำหนด ๑๕ วัน ในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖
ซึ่งก็คือเหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับจำเลยที่ ๑ เห็นว่าต้องนับตั้งแต่วันที่
๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ไป ๑๕ วัน ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป

จำเลยที่ ๑ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาลงวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๘ ต่อโจทก์ว่า เมื่อที่ประชุมรัฐสภา มิได้มีมติกำหนดเวลาแปรญัตติเป็นอย่างอื่น กำหนดเวลา ๑๕ วัน ต้องนับจากวันถัดจากวันที่รัฐสภามีมติรับหลักการ (วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖) มิใช่ นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภามีมติกำหนดวันแปรญัตติ (วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖) เพราะถ้านับเช่นนั้น จะเป็นการนับเวลาแปรญัตติที่ขัดกับข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง จำเลยที่ ๑ ไม่มีอำนาจที่จะนับเวลาการแปรญัตติให้แตกต่างไปจากที่ข้อบังคับฯ การประชุมรัฐสภากำหนดไว้ ตามสำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเอกสารหมายเลข จ. ๘๓ และจำเลยที่ ๑ ยื่นคำให้การและเบิกความต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่า เมื่อรัฐสภา ไม่ได้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่นก็ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ ตามข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖ จะวินิจฉัยให้เป็นอย่างอื่นมิได้ องค์คณะผู้พิพากษาโดยมติเสียงข้างมาก เห็นว่า ไม่ปรากฏว่าเคยมีเหตุการณ์ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการนับวันตั้งแต่วันใดเช่นครั้งนี้อีกก่อน การนับวันกรณีมีเหตุการณ์เช่นนี้ ไม่มีเขียนหรือกำหนดหรือบัญญัติไว้ในที่ใด จึงต่างก็วินิจฉัยข้อบังคับ การประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ การที่จำเลยที่ ๑ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อโจทก์ดังกล่าวก็ดี และที่ยื่นคำให้การและเบิกความต่อศาลดังกล่าวก็ดี เชื่อว่าจำเลยที่ ๑ วินิจฉัยโดยจำเลยที่ ๑ เชื่อเช่นนั้นจริง จะถูกต้องหรือไม่ก็เป็นความเชื่อของจำเลยที่ ๑ แต่จะเป็นความผิดอาญาตามฟ้องข้อ ๓.๓ ต้องมีข้อเท็จจริงให้รับฟังได้ด้วยว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่ง หรือหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ และมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมิฉะนั้น ก็มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ซึ่งก็คือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น แต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ในการตรวจสอบองค์ประชุมเมื่อคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ก่อนขอมติที่ประชุม องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงกล่าวว่า องค์ประชุมไม่ครบ ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม การที่จำเลยที่ ๑ กล่าวว่าองค์ประชุมไม่ครบ ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับนั้น จำเลยที่ ๑ ยืนยันว่า เมื่อยังไม่ได้มีมติว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน ก็ต้องถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับไปพลางก่อน ผลจากการที่จำเลยที่ ๑ กล่าวว่าองค์ประชุมไม่ครบ ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับนั้น ทำให้ต่อมา มีสมาชิกรัฐสภายื่นหรือเสนอคำแปรญัตติได้ทันจำนวนมากถึง ๒๐๒ คน คงมีเพียงบางคน เช่น นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ที่อ้างว่ายื่นไม่ทัน แม้อาจได้รับความเสียหายอยู่บ้าง แต่จำเลยที่ ๑

ก็ให้โอกาส นายนิพิฏฐ์ ได้อภิปรายในวาระที่สอง ความเสียหายที่หากมีก็ไม่มากนัก พยานหลักฐาน
ที่ได้จากการไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่เพียงพอให้รับฟังได้ว่า
จำเลยที่ ๑ มีเจตนาและเจตนาพิเศษดังกล่าว ข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๑ กระทำความผิด
ตามคำฟ้องข้อ ๓.๓

พิพากษายกฟ้อง.

นายประทีป ดุลพินิจธรรมา

นางนุจรินทร์ จันทร์พรายศรี

นายวงศ์พร จิระภาค

นายนพพร โปธิรังสิยากร

นายอนันต์ วงษ์ประภรณ์

นางวาสนา หงส์เจริญ

นายนิพันธ์ ช่วยสกุล

นายประสิทธิ์ เจริญถาวรโกคา

นายพิศิษฐ์ สุดลาภา